

Sainkho Namchylak

Z tajgy do vídeňského Birdlandu

Syrový asijský hrdelní zpěv khöomei je v regionech centrální Asie tradiční doménou mužů. Sainkho Namchylak toto historické tabu nejen porušila, ale původně etnickou disciplinu navíc posunula do experimentálního prostředí západoevropských jazzových klubů včetně Birdlandu ve Vídni.

K jejím hudebním partnerům patřil francouzský experimentátor Hector Zazou, příležitostně vystupuje s rakouskými beatboxery Bauchklang. Na svém posledním albu *Mother-Earth! Father-Sky!* se ale vrací ke kořenům. Natočila je společně s nejslavnějším tuvinskou skupinou Huun-Huur-Tu a nedávno s ním pronikla do evropského žebříčku world music.

Pocházíte z Tuvy, republiky na jihu Ruské federace, která hraničí s Mongolskem. Velká část tamního obyvatelstva vede kočovný způsob života. V jakém prostředí jste se narodila vy?

Ve vesnici u zlatých dolů, které jsou teď uzavřené a opuštěné. Oba moji rodiče byli učitelé a patřili k první generaci uselých obyvatel, jejich předkové byli tedy ještě kočovníci. Můj otec se stal prvním zahraničním komentátorem v televizi, která v Tuvě začala vysílat roku 1966. Můj mladší bratr je policista, sestra

ošetřovatelka. Nikdo z nás tedy už nekočuje, s výjimkou mě, protože jako zpěvačka pořád někde cestuji.

Pěstovali vaši předci hrdelní zpěv?

Pokud já vím, tak jen můj otec. Moji rodiče byli totiž sirotci, své rodiče neznali. To byl ve 40. a 50. letech častý osud, protože třetinu tuvinského obyvatelstva tvořili šamani, buddhističtí mnichové anebo boháči, tedy lidé, kteří nedokázali reagovat na politické změny a integrovat se do totalitního bolševického prostředí. Když se tehdy Tuva stala součástí Sovětského svazu, mnoho z nich podlehl represím.

Všichni tuvinští šamani tedy skončili v gulagu?

Ano, a mezi těmi, kdo zbyli, převažovali komunisté. Což nebyl můj případ, byla jsem první a těžko zvládnutelné dítě a nevstoupila jsem ani do komsomolu.

V Tuvě tedy probíhalo něco jako kulturní revoluce? Deportace,

likvidace politických odpůrců?

Skoro to byla občanská válka. Ve 30. letech byl zdemolován budhistický chrám Ustuu Khuree, za což ale nejsou zodpovědní Rusové, ale zradikalizovaní Tuvinci. Proti sobě šli třeba i příslušníci jedné rodiny. Vládl chaos, kočovníci tehdy poprvé dostávali občanské průkazy, často docházelo k porušování a záměnám jmen. Můj otec si ale našťáště podržel své původní jméno, namchyl znamená „kdo umí číst knížku“, jako třeba notář, člověk, který pro vás může sepsat dokument či dopis.

MEZITITULEK SEM

Vracíte se do Tuvy často?

Už dva roky jsem tam nebyla. Ale ráda tam vystupuji, lidé respektují, že stále zpívám v rodném jazyce.

Hrdelní zpěv je pro ženu tabu.

Jak jste se ho naučila?

Tabu to bylo před dvaceti lety. Tak se říkalo, že tak zpívat dokážou jen

lidé od nás a ze sousedních zemí. A teď k nám jezdí spousta cizinců, kteří se to učí.

Co vás motivovalo?

Já si nikdy nekladla otázku, co se smí a nesmí, ale zkrátka jsem to dělala. Nikoli v kontextu tradiční hudby, ale v rámci improvizace, experimentu, avantgardy, a tam se přece může všechno. A vystupovala jsem hlavně v cizině. Nikdy jsem ten svůj zpěv neoznačovala za autentickou tradici, ale jako svůj vlastní novotvar. Není v tom jen alikvotní či hrdelní zpěv, ale i vlivy z šamanismu. Improvizace je přece také součástí šamanismu. A improvizace ve free jazzu, to v mých očích není nějaký protest proti zavedené estetice, ale touha po svobodě a nových objevech. A také spojení mezi něčím hodně dávným a hodně moderním.

Kdy jste tedy začala zpívat?

Trochu pozdě, někdy koncem 80. let, v době perestrojky, bylo mi

kolem třicítka. Studovala jsem v Moskvě pedagogickou fakultu a pak jsem studií nechala kvůli zpěvu. Roku 1994 jsem vydala první alba, jedno vyšlo v Berlíně, na tehdejší dobu to bylo něco zcela neobvyklého.

Váš zpěv je založen jen na tradici z Tuvy?

Také na hudbě dalších menšin ze Sibíře: Jakutska, Burjatska. To jsem studovala z terénních nahrávek v Moskvě. Také jsem četla výpovědi šamanů z 50. let, zachycené předtím, než je poslali na smrt či do gulagu. Tomu všemu moji rodiče unikli, protože byli sirotci, takže měli vlastně štěstí.

MEZITITULEK SEM

Ale hrdelní zpěv pro ženy není jen tabu, ale i zcela reálné zdravotní riziko, tedy pokud je žena těhotná.

Je to jako v každém umění, člověk poslouchá svůj vnitřní hlas. Byla jsem samotář, trávil jsem dlouhé hodiny sama v lese, objevovala jsem věci, které leží mimo dosah slova a logiky. Ale dlouho jsem se bála to dál zkoumat, až do doby, kdy mi bylo kolem osmnácti. Tehdy jsem otěhotněla a odešla do Moskvy. Byla jsem dvakrát vdaná a můj vztah vždycky skončil na mém samotářství. Lidé se mi diví, že třeba vystupuji s Bauchklang, když jsem daleko slavnější než oni. Radí mi, že bych si měla víc hledět své kariéry.

Děláte také workshopy, jaký máte cíl?

Identifikaci s hlasem. Objevit možnosti vlastního těla. Zijeme ve věku uniformity, ale každý lidský jedinec je přece odlišný. Narodí se jako individuum, až později projde procesem uniformizace. A s tím vznikají problémy. Moji studenti jsou ve věku, kdy pořád ještě tuhle vrozenou odlišnost vnímají. Z mých studentů nemusejí být nevyhnutel-

ně umělci, ale třeba lidé, kteří si podrží své individualistické rysy i ve věku, kdy jiní podlehnou uniformitě.

Na vašem webu jsem se dočetl, že před dvanácti lety jste se stala obětí násilného útoku, z nějž jste se dlouho zotavovala. Jak k tomu došlo?

Já byla vždycky v dobré kondici, pěstovala jsem sport, ale tentokrát jsem byla nepozorná. V Moskvě na mě zaútočila skupina opilců, byli v přesile, honili mě, nakonec jsem ztratila vědomí. Našla mě policie, dali mě do normální nemocnice a pak do diplomatické nemocnice, protože mám rakouský pas. Trvalo mi víc než rok, abych se zotavila, musela jsem zrušit několik turné. Měla jsem od lékařů dovoleno zpívat, ale nikoli alikvotně, protože to klade větší nároky na organismus. Začala jsem tedy pracovat velmi opatrně, improvizace je moc náročná na energii, takže jsem natočila album jednoduchých písní, *Time Out*. Stalo se hitem v Itálii, hrála jsem na velkých festivalech, ale fanoušci z mého freejazzového období mě kritizovali. Nevěděli, že ta hudba je součástí mé terapie.

Nebyla ta krize šamanskou iniciací? V šamanských kulturách je přece časté, že osoba, která prochází smrtelnou zkouškou, se stane

Sainkho Namchylak s Huun Huur Tu

World Music Charts Europe Top Ten leden 2009

Pro World Music Workshop při EBU sestavili Johannes Theurer & Tobias Maier
© www.worldmusicnight.com http://wmce.de/wmce

1.	(1.)	Chiwoniso	Rebel Woman	(Cumbancha)	Zimbabwe
2.	(-)	Dub Colossus	In A Town Called Addis	(Realworld)	Etiopie
3.	(5.)	Franco & Le Tp Ok Jazz	Francophonie	(Stern's)	Kongo
4.	(93.)	Amadou et Mariam	Welcome To Mali	(Universal/Because)	Mali
5.	(19.)	Kasbah Rockers + Bill Laswell	Kasbah Rockers	(Barbarity)	Švýc./Maroko
6.	(3.)	Lila Downs	Shake Away	(EMI)	Mexiko/USA
7.	(6.)	Dissidenten And Jil Jilala	Tanger Sessions	(Fuego)	Něm./Maroko
8.	(16.)	Gangbe Brass Band	Assiko	(Contrejour)	Benin
9.	(145.)	Malick Pathe Sow	Maayo Men	(Muziek Publique)	Maur./Senegal
10.	(4.)	Issa Bagayogo	Mali Koura	(Six Degrees)	Mali

KONCERTY

středa 25. února, **TONY ALLEN** (Nigérie), Praha - Palác Akropolis

Už podruhé přijíždí do Prahy jedna z posledních žijících legend nigerijského afrobeatu, bubeník **TONY ALLEN**. Od roku 1964 hrál s dnes už nežijícím saxofonistou Felou Kutim, s nímž natočil svá první tři alba, k jeho pozdějším partnerům patřil Ginger Baker (Cream), Damon Albarn (Blur) nebo rapper Ty. Současná sestava Tonyho Allena navazuje na ty nejfunkovější tradice afrobeatu, které kdysi do Nigérie přilákaly i samotného Jamese Browna.

RÁDIA

Čajovna / Hudba na pomezí, Vltava, pondělky 19:00-20:00; 2. února, Saikho; 9. února, žebříček WMCE; 16. února, Skandinávie a Island; 23. února, novinky.

Mezi drakem a hadem, Vltava, v noci ze středy na čtvrtek 3.00-4.00 h, repríza v noci ze soboty na neděli; 5. února, Régis Gizavo, Louis Mhlanga, David Mirandon - **Stories** (Afrika); 12. února, Daoud & Saleh Al-Kuwaity - **Masters Of Iraqi Music** (Irák-Izrael); 19. února, Debashish Bhattacharya - **Calcutta Chronicles: Indian Slide Guitar Odissey** (Indie); 26. února, Sidestepper - **La Buena Vibra Sound System** (Anglie/Kolumbie); 5. března, STriCat - **Rats & Gentle People** (Holandsko).

Playlisty, internetová a satelitní rádia: world.freemusic.cz

STriCat

